

Wat waar is is niet ingewikkeld – Wat ingewikkeld is is niet waar

1 januari 1982

Auteur: Siel van der Ree

Volume: 13

Nummer: 2

Pagina's: 69-83

Documenten

- [moer_jrg13_019.pdf](#)

siel van der ree opleiding voortgezet wat waar is is niet ingewikkeld onderwijs wat ingewikkeld is is niet waar intercultureel onderwijs stelt nieuwe eisen aan de leraar en de lerares van der ree docent taalvaardigheid op de nieuwe lerarenopleiding vl vu in amsterdam geeft vanuit zijn ervaring met buitenlandse leerlingen een aantal voorbeelden van communicatie missers hij geeft ook aan hoe een goede beroepsvoorbereiding van leraren nederlands zulke problemen kan voorkomen wat moet de tweede en derdegraads leraar we vaardige maar een multiculturele factor in het ten voor hij de nlo verlaat geding gekomen die enig roet in het beheersbaar geachte taal eten gegooid heeft niet altijd even de leraar nederlands terug naar de natuur geachte afgevaardigden van een nieuwe klasse gastarbeiders waren wel goed voor het redden wel eens tegen heug en meug vervult de leraar van formatieplaatsen maar niet goed in taalbe nederlands op veel scholen een centrale functie heersing en bezorgden als vanouds de collega s daarbij wordt hij soms aangesproken op tekorten heel wat kopzorgen het oude spelletje werd dan van leerlingen waar andere collega s op vastlo ook weer gespeeld afschuiven naar de leraar ne pen een verondersteld tekort aan taalbeheersing derlands die kon in het isolement van de isk soms ook poneert hij zelf zijn vak tot iets wezen vaststellen dat hij over hoegenaamd geen midde lijks en wel vanuit het idee dat een goede beheer len beschikte om snel en efficiënt nederlands te sing van de moedertaal borg staat voor hoog aan leren aan anderstaligen na enig geknoei gecom gelagen kansen of een symptoom is van een cog bineerd met werkelijk briljante improvisaties zijn nitieve ontwikkeling die er wezen mag we geholpen door een ministerie dat stipt op met een goede taalbeheersing ben je dus al iets of tijd te laat was nu beland op het punt van in word je in ieder geval geen arbeider taalbeheer tercultureel onderwijs sing of taalvaardigheid daar is het de laatste tijd intercultureel daar staat de taalbeheerste leraar om gegaan ondergebracht in vier soms vijf deel nederlands terug naar de cultuur dat schijnt vaardigheden vormen die termen gekoppeld aan het motto te worden het is om je taalbeheersing maatschappelijk bewustzijn nog steeds de mode te verliezen is er nou echt niets nieuws onder de

de laatste tien jaar is toevallig niet een multi taal zon toch niet weer zo n eerbiedwaardige drage r 69 der cultuur zo n echte tachtiger maar dan een van leren van een vreemde taal naar leren in eeuw later en al onze modellen dan en ons een vreemde taal betere taalwerk onze veilige taalwegen we gaan toch niet terug naar eenheid en nuance of op zoe k n aa r ee n gespr eks b as i s moet de volgende nieuwe methode het heen en tw eeerl ei communica ti e weer heten want dat krijg je als je door de bo men het bos en door de rassen ons volk niet woensdag 9 december 1981 tien over twee tijd meer ziet voor overleg vier blanken en een zwarte nemen plaats om een tafel namens de docenten spre inderdaad heeft intercultureel onderwijs conse ken de blanken zacht en overredend tot de zwart quenties die moeilijk te overzien zijn in deze bij te het gaat slecht met zijn studie de docenten drage tracht ik te schetsen waar de leraar neder willen hem graag meenemen maar weten niet lands op voorbereid moet worden alvorens aan hoe het gesprek spitst zich na enige tijd toe op een interculturele aanpak te kunnen beginnen de vraag of de zwarte echt wil studeren en hoe hij de nlo heeft leraren af te leveren die niet zozeer denkt dat aan te pakken de jongen verzekert vervuld zijn van al dan niet aangeprate idealen of dat hij studeren leuk vindt deze studie graag wil ingeprente modellen maar juist als eerste eigen doen en zeker na het fiasco van ettelijke misluk schap bezitten een enorme openheid en flexibilite pogingen elders in nederland hier graag succes teit gekoppeld aan een combinatie van enerzijds wil hebben hij kan goed studeren dat heeft hij kritische zin en anderzijds een opvallend gebrek bewezen eerst in ethiopia later in moskou waar aan vooroordelen aangevuld met een zeer ruime hij alle tentamens haalde de extra hulp die hij kennis van taal cultuur en pedagogiek en afge hier krijgt stelt hij zeer op prijs hoewel die hulp rond met een onwrikbaar vertrouwen in de men volgens hem erg vermoeiend moet zijn voor de selijke leergierigheid deze eigenschappen heb helpers hij noemt een paar oorzaken waarom de ben leraren nodig om in de multiculturele klas studie hier toch niet lukt concentratieproble het hoofd te bieden aan situaties waarvoor zowel men te veel vakonderdelen tegelijk vermoeid hun westers waarnemingsvermogen als hun ne heid door overvolle dagen veel moeilijke colle derlands taalgebruik falen vertrouwen in eigen ges volgen slecht tegen onze rook en drinkge kunnen en hun capaciteiten compenseert tekort woonten kunnen ten die inherent zijn aan elke opleiding al deze uitspraken van de student brengen niet voor veel studenten zit er iets tegenstrijdige in de tot uiting wat tenslotte door een van de docen eis en creatief dus open te staan tegenover elke ten achterhaald wordt de manier van studeren nieuwe situatie en deskundig te zijn deskundig hier heeft bijna niets te maken met wat in ethio heid stroomlijnt juist het denken richt de aan pie en moskou van hem verwacht werd daar wist dacht op specifieke kenmerken en factoren en je gewoon waar je aan toe was want daar leerde beïnvloedt de beeldvorming dusdanig dat de je alles gewoon als je maar hard en lang genoeg openheid die bij een creatieve aanpak behoort werkte soms tot drie uur s nachts dan slaagde je daardoor teniet wordt gedaan een variant van zeker vlak voor het eind van het gesprek verze dit conflict wordt door docenten in de nascho kert de student plotseling dat niemand zich echt ling onder woorden gebracht als zij na vijf avon druk hoeft te maken wat hem betreft is het hele den verzuchten gut je doet

het dus nooit maal geen probleem de studie te staken hij heeft goed waar het in beide gevallen om gaat is het zo werk het gesprek eindigt zonder dat er een afstand nemen van de vertrouwde aanpak en het oplossing gevonden is hoe onzeker de zwarte is leren werken met andere denk en observatiecate blijkt als hij na vijf minuten terugkomt om te horen vragen of hij nu nog geacht wordt college te volgen in het vervolg van dit artikel zal ik trachten aan te geven of niet naderhand blijkt dat hij totaal in de toon dat we inderdaad te maken hebben met wat is en het gesprek interpreteert als een soort een situatie die ons dwingt tot een terug naar af ultimatieve aanduiding van de impasse waarin hij achtereenvolgens komen ter sprake verkeert op zoek naar een gespreksbasis tweerlei communicatie het is duidelijk dat hier een gesprek aangegaan is werkelijkheidszin gevraagd waar geen gespreksbasis was de vier docenten 70 en het gesprek interpreteert als een soort ultimatieve aanduiding wilden volstrekt te goeder trouw aangeven dat rol positie setting zijn impasse juist de hunne was zij handelden uit voor de normale nederlandse student aangenomend edele motieven hoewel de student kansmen dat die bestaat is een confrontatie met vier loosleek en extra hulp dat alleen maar onder docenten over een pijnlijk onderwerp waarin hij streept had wilden ze hun bereidheid om alles te doen in een verliezerspositie zit al een hele toer maar doen voor deze student duidelijk maken en wat wordt zo'n gesprek goed voorbereid geven de doelen ze hem wilden vragen was vertel ons alsjeblieft centen voldoende blijken van hun goodwill en spe hoe we je wel kunnen helpen ze wilden begrijpen zij handig en met begrip in op signalen van te tonen en begrip vragen hetgeen mislukte zoals spanning en angst dan kunnen zij hun rol van een der docenten na afloop verklaarde door de hulpverlener aanvaardbaar maken en kan de taalbarriere dient aan een houding geholpen worden waarmee de student zat voor zijn gevoel echter tegenover hij de helpende hand accepteert en uitlegt wat een vier-schaar die hem op omslachtige wijze de hij daarmee wel en niet kan doen een beroep op eer liet zonder gezichtsverlies zelf een einde te de persoonlijke verantwoordelijkheid van de student maken aan een onverkwikkelijke situatie dient en een verzoek om medewerking vormen de begripsvorming tussen beide partijen valt te geen dwaasheden in een samenleving die een per rug te voeren op een aantal factoren die ik hier soon als individu verantwoordelijk kan stellen onder geef in volgorde van belangrijkheid voor zijn daden en daar expliciet over kan praten de invloed van rol en positie in deze setting we moeten ons echter realiseren dat onze westerse manier waarop je volstrekt langs elkaar se samenleving³ in dat opzicht een ontwikkeling heen praat als je je codes niet eerst op elkaar heeft doorgemaakt die heel bijzonder is zo bij hebt afgestemd zonder dat wij er niet van mogen uitgaan dat de volstreekte onwetendheid van elkaars achter niet westerlingen zo maar in staat zijn het resultaat tergrond en bedoelingen en het niet uitgaan taat van die ontwikkeling te volgen of te snap van die onwetendheid pen de taalbarriere normaler is een samenleving waarin niet zozeer in feite zijn ze onscheidbaar ik maak ze onder het individu als wel de groep verantwoordelijkheid scheidbaar voor de goede schrijforde den draagt en vaststelt en waarin de communicatie⁷¹ tie zich over het individu heen richt tot wat door concentratie is veelal de resultante van andere het individu vertegenwoordigd wordt de groeps factoren zoals vermoeidheid

gebrek aan motiva moraal daarin ligt communicatie wat anders de tie of inspiratie er geen gat in zien geloven dat je hoofdzaak is dat er contact is en niet zozeer het niet kan kopzorgen van persoonlijke aard en waarover dat contact precies gaat en dat je als kleinigheden zoals te veel licht bij het lezen of te deelnemer je rol in dat contact groeps waardig weinig of andere fouten bij het inrichten van je speelt een beroep op persoonlijke dus aan je werk hoek eigen ik gebonden verantwoordelijkheid is daar toch klagen studenten terecht over concentratie in eenvoudig onbesaanbaar problemen althans ze gebruiken dat woord om in een gesprek als het onderhavige betekent dat dat ze niet beter weten de ervaren docent weet dat de zwarte in de eerste plaats student was en dat zo n student onbedoeld analoog communi dat bleef ook op het moment dat de docenten ceert bij analoge communicatie moet je wat zoe probeerden op voet van gelijk waardig heid met ken achter de letterlijke uitspraak hem te praten zijn positie lag vast dat leidde tot diezelfde student kan bedoeld analoog commu een correct of liever niet anders denkbaar rolge nieren wanneer hij zegt zeg heb je nog een drag en wel blijven meepraten zoals men van je kop koffie voor me en bedbelt heb je even verwacht zonder daarbij veel meer wezenlijks in tijd voor een gesprek met me studenten aan te brengen dan het verduidelijken van je eigen nlo s en pa s moeten getraind worden in het onpositie eventueel gecombineerd met het naar de derkennen van dit soort taalgebruik dat is niet mond praten van je gesprekspartners want wat zo moeilijk want we kennen voldoende voorbeel mag je van hen anders verwachten dan gezag en den uit onze dagelijkse praktijk en bovendien is deskundigheid daarop behoort hun optreden ge er door gordon een goed boek over geschreven baseerd te zijn zij vertegenwoordigen het docen daaruit kun je ook leren dat het alleen in moei ten-corps zij zijn deskundig en al mag het spel lijke of spannende situaties nodig is analoge uit ondoorzichtig gespeeld worden en kan zelfs vol spraken te laten verduidelijken via een uitgekien strekt onduidelijk zijn wat de diepere bedoelin de vraagtechniek zodoende zorg je voor een gen ervan precies zijn hun rol is vast en hun posi soort gelijkrichter beiden weten precies waar ze tie bepaald over praten de codes zijn op elkaar afgestemd van hen mag je advies en aanwijzingen verwach wat moetje nu met uitspraken als die hulp moet ten verpakken ze dat op een heel vreemde ma wel erg vermoeiend zijn voor de helpers of nier in een zachtaardig gesprek waarin ze advies slecht tegen onze rook en drinkgewoonten kun vragen dan staat je weinig anders te doen dan nen waar onze student mee kwam achter de met een mond vol tanden hen toch maar naar de eerste uitspraak kan zitten mond te praten die hulpgever is een uitslove r als dat laatste niet lukt en je partners expliciet die hulpgever doet altijd of die erg vermoeid blijven vragen naar oplossingen of ideeën die je respectievelijk ontmoedigd raakt van zijn werk niet hebt dan wijk je uit in dit geval naar een deze vorm van hulp is vermoeiend en vergeefs formele oplossing van zaken die bovendien het voor mi j eigen gezicht redt niemand hoeft zich druk te ik stel hulp op prijs maar niet in deze vorm maken je staakt de studie en hebt zo werk fla ik stel geen enkele hulp op prijs grante tegenpraak maar een keurige uiterlijke een uitspraak als slecht tegen onze rook en aanpassing als westerling in een persoonsgerich drinkgewoonten kunnen kan onmogelijk niet te samenleving met uitgebreide expliciete analoog bedoeld zijn er kan

achter zitten dat hij communicatiecodes kan je niet praten met wel moet meedoen met onze leef en sociale ge niet westerlingen uit een groepsgerichte samenlewoonten maar die in feite afwijst of dat hij niet ving met communicatiecodes en nadruk op het tegen onze dagindeling waaronder het doorbren rolgedrag tenzij je je hele manier van praten gen van onze avonden kan of van alles en nog aangepast hebt5 wat hoe dan ook er zit wat achter het ligt dan ook langs elkaar heen praten voor de hand dat je op zoek gaat naar een me als een student klaagt over concentratieproble thode om dat uit te zoeken daarvoor zul je het men dan zit daar mees- tal wat achter domein van school moeten verlaten en probere n 72 het territorium van je tegenspeler te verkennen woord leuk bij studenten gewoonlijk een syno op bezoek of op huisbezoek heet dat maar niem voor goed bruikbaar zinnig of iets der dat is het weer niet precies want de regels van gelijks normaal opgevat moet worden dat wil gastvrijheid verschillen van cultuur tot cultuur in zeggen of er een westerling aan het woord is pas grijpend het belangrijkste wat je in elk geval bij het betoog hoe goed studeren hem buiten ne moet weten is dat je bij westerlingen vrij snel ter derland afgegaan is ruikt een der docenten lont zake kunt komen maar datje bij niet westerlin en informeert hij eens wat studeren daar dan in gen nooit met de deur in huis moet vallen jezelf houdt blijven een hoog gewaardeerde houding bij ons na de uitleg dat dit uit het hoofd leren van stof vloekt met je waardig gedrag als gast bij anderen plus vragen en antwoorden eventueel op- gaven daarbij hoor je te weten wie er de baas is in huis met oplossingen is komt het gezelschap niet tot wie er wel en niet in een gesprek betrokken kan een pre- ciese analyse van de verschillen van de worden en hoe je in andere opzichten je ge- drag studie hier vergeleken met die in moskou en moet aanpassen vaak draait een eerste bezoek ethiopie hij mist elke basis was een conclusie om de kennismaking en bereid je daarmee een die reeds voor het gesprek vaststond dat komt tweede bezoek voor vaak ook kun je op de stoep doordat we geneigd zijn er van uit te gaan dat de bij het afscheid nemen langs je neus weg en heel buitenlander met het leren spreken van de taal voorzichtig verpakt nog even kwijt waar je wel ook de werkelijkheid hier heeft leren kennen eens over zou willen praten dit kan bi- jvoor niets is minder waar het is beter als uitgangs beeld als je bedankt wordt voor je komst en je punt te kiezen dat we niks van elkaar weten er belangstelling en overigens pro forma uitgeno ger nog dat we geneigd zijn elkaars werkelijkheid digd wordt voor een volgend bezoek door mid te blijven vertalen in eigen termen waardoor we del van een reactie als graag dan kunnen we denken te verstaan wat we kunnen vatten nog eens verder praten bijvoorbeeld over het vinden en han- teren van terugkoppelingsme daarvandaan naar een gesprek over de bezwaren ch- anismen om dat effect teniet te doen is niet al tegen onze rook en drinkgewoonten en wat daar leen moeilijk maar maakt van een gesprek ook achter zit is voor ons niet alleen een mijl op zo een verhoor zeven maar ook dubbel moeilijk zoniet on- moge de toekomstige docent nederlands zal van ge lijk doordat bij voortduring afgevraagd moet sprekstechniek in trans culture situaties vol worden naar welke niet nederlandse werkelijk doende moeten weten om ook z n collega s uit heid de nederlandse woorden van onze gespreks andere vakken te adviseren of bij te sprin- gen partner verwijzen maar wat weten we daar eigen lijk van taalbarriere je geen

raad weten met analoge uitspraken en de taalbarriere is slechts een factor maar die hun achtergrond en zelfs niet eens doorhebben moeten we niet onderschatten ten eerste is spre dat ze gedaan zijn veroorzaakt gesprekken die ken en luisteren in een vreemde taal veel vermoei evenveel waarde hebben als het hiervolgende en der doordat luisteren een vorm van race puz zeg heb je nog een kop koffie voor me zelen is en spreken een vorm van zoeken naar zeker hier heb je een kwartje en een stuiver je het juiste woord of de goede omschrijving waar weet waar de auto-maat hangt he dag door de vorm kant de aandacht krijgt die de er worden heel wat van dit soort gesprekken ge inhoud kant nodig heeft houden tussen mensen met een verschillende ach ten tweede is reageren op een tweede taalspreker ter-grond ook een sport apart je bent te snel geneigd in je gedachten aan te vullen of als af te interpreteren wederzijds onwetend zijn wat onvolledig niet correct of onduidelijk is het handig omsprengen met vreemde taalvormen tenslotte is het precies afchecken van bedoelin verdoezelt vaak dat er geen enkele notie bestaat gen vervelend voor beide partijen het ergste is van de vreemde taalwerkelijkheid achter die vor daarbij natuurlijk dat we niet weten van elkaar men de student vindt studeren leuk een woord of het hele gespreksonderwerp niet te zwaar of dat vrijwel niets meer betekent toch trappen de zelfs volstrekt misplaatst gekozen is gesprekspartners in deze nietszeggendheid waar het hiervoor oppervlakkig weergegeven gesprek schijnlijk doordat ze ervan uitgaan dat het duurde ongeveer een uur een uitputtingsslag aan 73 beide zijden van de scheidslijn een serie korte mee en een bewonderenswaardige flexibiliteit gesprekjes met een bepaald ritueel en onder waardoor zich in heel wat studenten een bijna voortdurende controle wat er nou weer is mis stormachtige ontwikkeling voltrekt in de richting gegaan is bij zo n moeilijk probleem minder van meer openheid ten opzichte van andere idee kansloos en en verhoudingen bovendien verwerft een aan het is de lezer inmiddels duidelijk geworden dat tal onder hen zich geleidelijk een houding van ik nauwelijks geloof in dit soort gesprekken ze leren in vrijheid vereisen een vorm en een mate van aanpassing het enige dat mij werkelijk benauwt in hun van hen aan ons die ik voor normale mensen situatie is dat ze echt geloven dat wat we in ne teveel gevraagd acht voor iemand die zelf het derland hebben en doen gewoon is en een stap beroep van leraar kiest gelden echter andere nor verder wat mondiaal een ongekend voorrecht is men van zo iemand verwacht men terecht dat voor hen doodgewoon is mensen en samenleving hij heeft leren inspelen op deze specifieke moei gen die zoiets niet hebben die wijken af die zijn lijkheden van anders-taligen in feite onaangepast of zo nu is elke cultuur in zekere zin idiosyncratisch ieder meent dat wat je we rke li j kh eid s zi n gevraagd zelf denkt en doet het beste en de enige manier is⁹ maar als een groep dat nu net niet mag zijn een hoog percentage nlo studenten ziet van het dan is dat de groep toekomstige onderwijskrach leven voornamelijk school vanaf vier vijf jaar tot ten en dat geldt des te harder in een multicultu het halen van de bevoegdheid zo n twintig jaar rele samenleving later voltrekt het leven van alledag zich binnen want als je in een vreemd land komt dat boven de vier muren van het schoollokaal aan sport dien enige decennia tot eeuwen verder is in zijn creativiteit en praktische kennis en vaardigheden ontwikkeling dan valt alles je op de geur de wordt daar weinig ge-

daan dat blijkt onder meer kleur het geluid de vlakheid het asfalt de uit het feit dat heel wat studenten werkelijk ge bouwvormen de manier van lopen kijken praloven dat een spijker met een nijptang getrokken ten en lachen van de mensen de sfeer die je niet moet worden en dat je een klauwhamer waarvan kunt vatten maar die je wel te pakken krijgt je de naam niet weet pakt waar je een vuist t is niks is echt normaal in van alles denk je dingen taf nodig hebt te kunnen herkennen en dat de eerste landgenoot dat belooft niet veel goeds voor hun toekomst die je meent te herkennen ook langs je heen op een lbo die linkshandigheid wordt niet ge loopt dat is een van die schokjes die ooit wel compenseerd door wat vakantiebaantjes een wennen krantenwijkje of aan de kassa bij de hema ook de nederlander die een stad als bangkok in gaat het begrip algemene ontwikkeling is allang uit slaakt ongemerkt een zucht van verlichting als reeds de traditionele neerlandicus moest echter hij tussen al die onbegrijpelijke karakters een een semantische duizendpoot zijn zowel voor de coca cola reclame ziet opgloeien die kan hij le beoordeling van opstellen en spreekbeurten als zen daar ziet hij wat in de buitenland die van voor het beschikken over voldoende vertelstof uit een achterstandssituatie in eigen land ons wil moest hij zowat van alle markten thuis zijn en de westen binnenkomt die komt niet alleen de deze brede kennis van de werkelijkheid had hij nederlandse stad of maatschappij binnen voor des te harder nodig naarmate hij overging op hem is reeds het licht gevaarlijk diffuus drink projectwerk zoals gericht schrijven er is van haar leidingwater een wonder en de geur die wij een heilzame uitwerking van deze laatste ont zilt noemen ongekend de werkelijkheid wordt wikkeling op onze eerstejaars weinig te merken eerst van a tot z als ongevoon ervaren na jaren is integendeel zonder overdreven generalisering het nog een halve werkelijkheid 1 0 valt te stellen dat het gros van de nio studenten diezelfde werkelijkheid is ook vol grappige voor narrow minded gemaakt is zowel qua kennis van vallen en bruikbare vertelstof de docent neder de maatschappij en de wereld als qua openheid lands zal moeten leren de eigen omgeving met voor werkelijk nieuwe ideeën ook hun inzicht in vreemde ogen te zien wat is de nieuwswaarde verhoudingen wordt in hoge mate bepaald door van alles voor anderen hij moet teren het per wat ze op school aan hiërarchische hoogstandjes specifiek te kiezen van een marsmannetje dat hebben gezien gelukkig hebben ze hun leeftijd straks alles doorvertelt leert hij dat niet en blijf t 74 hij geloven dat hij maar het beste op de vlakke l geen ali meester van de vanzelfsprekendheid van het eigene kan s nou uh zeg maar wat dit is niet echt dit blijven dan mist hij kansen en onthoudt hij ande moet je spelen dit is uh spel alsof uh niet ren kansen echt dus lees gewoon maar op wat er staat ik wil deze zienswijze illustreren aan een paar l ja meester willekeurig gekozen maar relevante voorbeelden die hun rol in het onderwijs spelen wat zich vervolgens afspeelt is heel levendig en deze betreffen ziet er op de video opname speels uit het is ech spel speels en andere cultuurface tten ter helemaal geen spel maar toegewijd reciteren cultuurtechniek met het spiekbriefje in de hand voor als het let onze structurering van de werkelijkheid terlijk fout gaat dat hoor je soms ook bijvoorbeeld de twijfelachtigheid van traditioneel emancipatiebeeld in een zin met meer dan een eind ik ben patorisch onderwijs achttien jaar meneer exact imiteren en precies reciteren dat is geen rol spel speels en andere

cultuurfacette n lenspel toch dachten de stagiaires dat ze daar tijdens een les over kennismaken in een isk spe mee bezig waren dat was in een betekenis nog len twee stagiaires zo n kennismaking eerst voor waar ook voor de leerlingen was er geen sprake vervolgens stellen ze een paar vragen om te con van een echte les maar van iets dat minder se troleren of de procedure begrepen is en leggen ze rieur werd doordat die stagiaires er waren een uit hoe de leerlingen nu een kennis-making kun echte les was met de eigen meester en met veel nen naspelen vol ijver werpen die zich op de uit opschrijven erbij de leerlingen waren dus zo gedeelde fotokopieen en beginnen met hardop attent het spelletje mee te spelen alsof het een leren van de tekst een stagiaire gaat naast een echte les was een vriendelijke inschikkelijkheid der leerlingen zitten en helpt met repeteren hier die valt te waarderen bij anderstaligen maar ver bij ontwikkelt zich het volgende gesprek der dan deze beleefdheid gingen ze niet er werd stagiaire s ik ben dus de leraar en ik stel je dus niet gespeeld want spel in de betekenis van na voor spelen of toneel spelen of in de betekenis van rol leerling l ja meeste r inleving en bewustwording dat bestaat op school s goed ik zeg dus dag jongens dit is ahmed alleen in onze cultuur en afgezien van het feit dat dit soort spel weggelegd l nee meester mehmet is voor een betrekkelijke elite in onze eigen maat s goed mehmet dan dag jongens dit is meh schappij bevat de uitgangspositie van de met en die komt vandaag voor het eerst een anderstaligen op onze scholen nog extra handi nieuwe leerling dus achm mehmet uit welk caps die rollenspelen als werkvorm voor hen bij land kom je en dan zeg jij dus uit marokko na onmogelijk maken meneer in de eerste plaats is in hun culturen toneel welis l uit turkije meester adana is in turkije waar een oud en populair maar volstrekt niet ge s goed jij zegt dus uit turkije meneer dan respecteerd beroep het is het beste dat maar te vraag ik hoe oud ben je en dan zeg jij acht vergelijken met de manier waarop veel nederlan tien jaar meneer ders tegenover circus en kermisartiesten staan l zestien meester ik ben zestien jaren de moeilijkheid voor de docent is dat hij wel op s goed zestien dan dan vraag ik heb je nog zijn tellen kan passen maar niet weet tot hoever broers op school en dan zeg jij dus ja meneer hij moet tellen in de 50 nationaliteiten die op en dan vraag ik 0 ja hoe heten die dan en dan school kunnen voorkomen en waarvoor dat na zeg jij een broer ali meneer en hij is zestien tuurlijk niet zonder uitzonderingen geldt je lost wacht eens dat kan nu niet j ij bent zestien dus die moeilijkheid op door je te realiseren dat onze hoe oud is j ouw broer cultuur bijzonder is in dat opzicht en dat drama l tien jaren meester maar nog in turkije tische vorming thuishoort in een specifiek ont s he wikkeld onderwijs l in turkije bij tante nog klein meester het tweede punt dat hierbij van belang is dat to s nou je zegt maar uh veertien dus een neel en spel buiten het normale bestaan vallen broer ali meneer daartegenover is onderwijs ernstig of het behoort t 75 dat te zijn speelse lessen vloeken dus met een se dan bengelen en hangen je wordt opgevoed voor rieuze aanpak dit geldt dubbel als het oudere buis en drie leerlingen dan 12 betreft want die zijn in hun hoe diepgaand de invloed is van uitgekiend speel cultuur veelal geen kind meer als ze het al echt goed aangevuld met het geweldige materiaal van zijn geweest 14 en mogen in feite weinig doen onze kleuterscholen zie je duidelijk wanneer je dat niet thuishoort in de wereld van volwassenen in het voort-

gezet onderwijs te maken krijgt met het derde punt is de openbaarheid de aanwezigheid van leerlingen die heel anders opgevoed zijn hun spel zelf van anderen in de klas roept het beeld op is natuurlijk ook leren in hun spel is een aantal van publiek of toeschouwers daardoor zijn ze verschillend te zien die zich in onze samenleving Nederlandse kinderen al geremd maar anderstaligen echter manifesteren als manco's kinderen die uit wij culturen 15 moeten soms wel verlamd ra veel spelen op de grens van binnen en buiten in ken bij de gedachte dat praten in een groep ver warme gebieden zoek je schaduw als rustpunt en andert in optreden voor een groep waardoor je daarbij hun speelmateriaal zoeken in en maken het veilige reddingsmiddel dat je kent je klein uit wat in de directe omgeving voorhanden is en maken en zwijgen om niet op te vallen en niet te die tenslotte modern technisch speelgoed ontbe hoeven praten kwijt bent dit geldt niet alleen ren hooguit uit wat ijzerdraad en hout voertuig voor spel in de klas ook in andere situaties zul je vervaardigen die ontwikkelen enerzijds een len ze dan weigeren mee te doen of op de toer andersgerichte creativiteit meer doen met min gaan van de hanige bravoure om hun gezicht al der van alledaagse dingen valt nog wat te maken thans naar de groep toe te redden wat kapot gaat vervang je niet dat repareer jetje de stagiaire in kwestie had uit de reactie van zijn handvaardigheid is veel groter gericht en pre leerling kunnen opmaken dat de jongen steeds ciezer meer vertrouwd in het omgaan met na probeerde het werkelijkheidsgehalte van de oefenstukkelijke materialen anderzijds is hun visie op de nging te vergroten daarmee gaf deze impliciet aan dingen ook gebonden basisvormen neem je mee de zaak serieus te nemen en geen ogenblik te naar je gastland daar blijkt dat ook in dit op overwegen af te wijken van de werkelijkheid zicht alles anders is je vriendjes hebben een heel werkvormen en hun mate van realiteit voor men specifiek balspel voor stoepranden en krijgen af sen met een andere realiteitszin daar zal het ook gedachte brommers weer aan de praat voor hen om moeten gaan bij de opleiding het is te ho zijn driehoeken vierhoeken vierkanten cirkels pen dat de transculturele pedagogiek snel over en kegels ook in relatie tot elkaar volstrekt ge de brug komt met bruikbare ideeën voor het on woon in een driehoek past een cirkel en samen derwijs gaan ze weer in een vierhoek als de basis en de hoogte maar kloppen een kubus kan je uitklap cultuurtechniek pen en weer invouwen van sommige emmers kan in het spelen van kinderen en de reactie daarop je een kegel maken een stad past op een kaart van de omgeving ligt de kiem van een groot aan de wereld op een globe en een te vervaardigen on tal automatismen waar we ons niet alleen nauwe derdeel in een Amerikaanse projecties lijks van bewust zijn maar ook moeilijk van los op straat en in stations vind je ontzettend veel kunnen maken deze automatismen betreffen dat aan schema's doet denken en waarin je van waarnemings denk en handelingspatronen waar alles kunt en maar een ding mag zien we ons leven lang mee kunnen zitten die vriendjes zien allerlei kleuren en benoemen natuurlijk weerspiegelen die patronen veel meer die ook feilloos hoewel oranje en rood beige en van de vormende invloed van de omgeving dan bruin lila roze en grijs soms niet te onderscheiden alleen in spel zichtbaar wordt maar de volgende den zijn bovendien schijnen sommige kleuren te karikatuur maakt wellicht duidelijk waar het om vloeken heet hun zee blauw terwijl ie grijs is en gaat playmobil lego en fishertech-

niek vormen wordt hun zand soms zilver dan weer rivier dan de minitechnocraat die later maximaal onderde weer zwart of vuil genoemd jouw handigheid is len vervangt teneinde mobiel legaal en technisch hier achterhaald op deze omgeving ben je niet af te zijn poppenmoeders leren popperig moederen gestemd in tal van kleinigheden moet je een en wanneer je van jongs af aan beeldbuisbengeltje nieuwe relatie met een vreemde werkelijkheid op en hilversum drie hangertje bent gemaakt dan bouwen en in het onderwijs vallen ze terug op weet je later met je vrije tijd niet veel meer raad iets wat niet is eenzelfde cultuurtechniek een 76 brug kl assen wo r dt geacht i n d e eerste w e ken d a t hij op schoo l z i t de volgende uitleg te volg e n 2 de kaart 2 1 globe en kaart de enige goede manier om de vormen van schijnt door de oppervlakte van de globe land en zee verkleind weer te geven is ze te zoals bij een dia en werpt schaduwen tekenen op een bol een globe daarvan op een projectiescherm dat de op een platte kaart is dat niet mogelijk vorm heeft van een om de bol geschoven zonder dat er fouten optreden maar er zijn cylinder wel veel manieren om de vertekening te tekent men nu deze geprojecteerde vor beperken men bijv een kustlijn op de cylinder na een eenvoudige manier voor het maken en knippen we daarna de cylinder open van een platte kaart is de volgende dan heeft men een afbeelding van de aarde stel je voor een lichtpunt in het midden op een plat vlak zo n afbeelding heet een van een doorschijnende globe dit licht projectie 2 1 het projecteren van een bol op een platte kaart 77 yulkiurtecanki z q 1 u 7 8 deze uitleg bevat voor nederlandse leerlingen een leken bij de eenvoud van deze kubus is de moei aantal aangrijpingspunten globe vertekening lijkheidsgraad van het projecteren op een plat lichtpunt doorschijnend dus plastic of plexiglas vlak van een globe enorm het lijkt me ook niet o i d dia projectiescherm cylinder plat moeilijk in te zien dat deze uitleg onmogelijk in vlak bovendien kunnen de schrijvers ervan uit gewikkeld is voor onze anderstalige leerlingen zij gaan dat een schematische weergave als in figuur zullen zich dom voelen en er verder niet veel in 2 1 niet volstrekt nieuw is voor nederlandse zien brugklassers zelfs als zo n figuur een stuk van het de zoektocht naar aangrijpingspunten gecombi proces laat zien de projectie wordt als het ware neerd met het leren ontdekken van volstrekt voor je ogen van de bol afgewikkeld waarbij de nieuwe zienswijzen zal begeleid moeten worden onderste helft van de bol vergroot kan worden en door iemand die met de anderstalige terug wil getallen niet meedoen in de perspectivische ver naar de bronnen zonder zijn bestaan i c zijn vorming kern persoonlijkheid aan te tasten de docent hoe moeilijk deze uitleg moet zijn voor leerlin nederlands dus die voldoende van taal en den gen met een andere cultuurtechniek realiseren ken en werkelijkheid en expressie afweet om te we ons onmiddellijk als we zien op welke aan snappen wat zijn concepten zijn tegenover de grijpingspunten de tekst terugvalt stuk voor westerse wereld die hij vertegenwoordigt is zo stuk begrippen die gebonden zijn aan een samen iemand er niet dan voelt de anderstalige zich onleving waarin alles in winkels te zien is en dia gewenst en onwaardig het kerngevoel van de ge avondjes de vakanties kunstmatig verlengen handicapte mens wat we ons moeilijk kunnen voorstellen is wat zij de leraar zal in dit opzicht twee rollen moeten zich moeten voorstellen bij het schema van figuur spelen als lid van de outgroep die gezag heeft 2 1 om dat te verduidelijken moeten

we een en de meerderheid vormt moet hij zich bewust stapje terug naar een veel eenvoudiger schema zijn van het feit dat hij buitenstaander is voor de bekijke we de figuur van cultuurtechniek 2 anderstaligen maar wel een buitenstaander die dan staat bovenaan een kubus denken we ons de zich hun lot aantrekt als leraar die zakelijk en ze in als van transparant materiaal dan kost het inhoudelijk op de hoogte moet raken van de pro slechts weinigen moeite zich in vlak a beurtelings blemen van zijn anderstalige leerlingen moet hij te zien het voorvlak en het achtervlak en in b res kunnen fungeren als participierend observant dat pectievelijk het achtervlak en het voorvlak in wil zeggen dat hij door middel van participatie in het ene geval kijk je bovenop de kubus in het an leerprocessen onderwijsproblemen zo observeert dere geval er van onder tegenaan dit schakelen dat hij weet hoe het voelt en voelt hoe een bete zorgt ervoor dat we in een afbeelding meer dan re benadering tot stand gebracht kan worden een ding zien de gestalt wisselt min of meer op het komt erop neer dat hij min of meer verdacht commando het denkmechanisme dat deze com blijft als outsider maar op kritieke momenten mando s afgeeft is gevormd door training vanuit toch als insider hulp kan bieden en als zodanig omgeving en school binnen onze cultuur even toegelaten wordt tot hun wereld mensen met een andere cultuurtechniek kunnen dit niet anderstalige leerlingen van een its in onze structurering van de werkelijkheid amsterdam blijken in allerlei afbeeldingen niet in het maleis betekent teduh niet alleen schaduw het perspectief te zien dat wij normaal vinden maar ook rust punt het russische mir betekent eenvoudige manipulaties waaronder het tekenen wereld en vrede arabisch sa am betekent vrede van uitslagen van een kubus maken de verwarring en gegroet een morfeem dat je terug vindt in alleen nog maar groter figuur 2 van cultuur islam de vrede gods nederlands p at is syno techniek 2 laat twee van die uitslagen zien de niem met vlak en grof en arbeider is niet alleen eenvoud zelve voor ons zoek het grondvlak lid van de groep die industrieel werk verricht denk aan een taartdoos en je bent eruit maar maar ook behorend tot de klasse waar je bij anderstaligen reageren geheel anders want na voorbeeld door beter onderwijs bovenuit getild zo n oefening met uitslagen slaan ze er naar ons moet worden gevoel een slag naar in figuur 3 is te zien wat zij hoewel je met idiote generaliseringen moet op tekenen alsje vraagt een doorzichtige kubus te passen laten deze paar voorbeelden zien wat tekenen alleen het aantal vlakken klopt verge iedereen al weet de werkelijkheid is hoe wij hem 79 uiten taalvormen geven onze ideeën over de rearen afstand leren nemen moet er ook toe leiden liteit weer taal verraadt ons denken en in ons dat je gespitst raakt op de woorden die anderen denken weerspiegelt zich ons beeld van de werke kiezen en waaruit je niet kan wijsworden via lijkheid of liever het beeld van onze werkelijk eigen taal en denken dit geldt in het bijzonder heid voor fouten of onverwachte antwoorden op vra verreweg de beste methode om onze visie op de gen die je stelt in plaats van die als een auto werkelijkheid te achterhalen lijkt me bestudering maat af te keuren moet je leren ontdekken wat van ons eigen lexicon dat wil zeggen je verdiepen er schuil gaat achter die idiote woordkeuze wat in wat onze woorden precies uitdrukken zowel er aan te ontdekken is bijvoorbeeld culturele qua betekenis als qua bijbetekenis in de relaties interferentie hieronder versta ik het verwarren die er bestaan tussen

begrippen en de relaties die van concepten uit de nieuwe cultuur met die van je kunt leggen in de concepten zoals die be de eigen cultuur vooral te verwachten in be standdeel zijn van onze geestelijke encyclope schouwende vakken die 1 8 als een hindoestaanse leerling op de vraag wat niet dat deze methode eenvoudig is als je ziet betekent de uitdrukking maatschappelijk we l welke problemen er bestaan met betrekking tot zijn antwoordt het streven van de maatschap woordbetekenis en concept1 9 weet je wel beter pij door om je geestelijk te laten voelen dan gaat maar het lijkt me de relatief elegantste oplossing in deze nonsens schuil de gebrekkige verwoording als het erom gaat je te verdiepen in de sleutels tot van de visie van zijn thuisland op het begrip in de geheimen van je eigen taal en cultuur de om kwestie 21 ook het volgende voorbeeld is in dit gekeerde werkwijze waarbij je ontzettend veel opzicht tekenend de vraag luidde eenzaamheid bestudeert van talloze andere culturen is welis is het gevolg van het feit dat een wezenlijk ele waar niet minder spannend maar duurt te lang ment van het mens zijn te weinig aan bod komt het is een kwestie van prioriteiten stellen welk wezenlijk element van mens zijn is dit wat semantiek en psycholinguïstiek opgeleverd antwoord het sociaal zijn van de mens dus het hebben vormt indringend nieuws en is binnen elke openstaan van voor andere kansen de nonsens nlo studie verwerkbaar bijvoorbeeld in de vorm zit in de omschrijving van sociale zijn vanuit on van een aantal blokcurssussen slaagt de cursuslei ze context zijn we geneigd kansen te interpretere der er ook in het universele als invalshoek te le ren als maatschappelijk d i ook en vooral econo ren beleven tegenover het cultuurgebondene dan nomisch bepaalde kansen maar wat betekent kan de student een houding teren verwerven kansen in andere culturen waarin hij contrastief kan denken over en reage deze voorbeelden vormen geen pleidooi voor het ren op het voor ons vanzelfsprekende nodig is goedkeuren van antwoorden waar geen touw aan een nieuwe ontvankelijkheid voor de woorden vast te knopen is waar ik wel voor pleit is het die je kiest bijvoorbeeld waarom is ijs een ale rt zijn op lijnen die zij doortrekken vanuit algemener begrip dan wak waarom had het hun denken naar onze vraagstellingen de voor maleis daarvoor een leenwoord nodig stellingen die zij zich maken bij onze vaststellin deze ontvankelijkheid wordt vergroot als onze gen daar gaat het om een wetenschappelijke huidige woordschat gezien wordt mede als re houding d i uitstel van oordeel en vergaren van sultaat van zijn voorgeschiedenis een begrip als meer informatie is nodig om te leren de proble landkaart heeft een lange en interessante voorge men op te lossen m et en niet v oo r je toekomstige schiedenis het pictogram is beter bespreekbaar pupillen die houding meet je je niet zomaar aan als j e weet welke fouten er gemaakt zijn bij de die moetje inoefenen vervaardiging van de eerste inspraakprocedure is schitterend te visualiseren als je die kunt uitleg de botsing van waarden bij emancipatorisch gen dat wil zeggen dat ietwat verkreukt rakend onderwijs begrip ontrollen voor de ogen van de toeschou zo denk ik wat kan ik anders doen zo luidt wer2 0 zo wordt de kans groter dat je werkelijk een uitspraak van een turkse jongen wanneer hij kritisch komt te staan tegenover je vertrouwde klem zit en niets meer weet te zeggen hij is werkelijkheid leert hem waar te nemen zoals an klemgeraakt onder een spervuur van vragen die deren hem zouden kunnen zien en in staat bent een kritische onderwijzeres hem

stelt over in con je eigen ontdekkingen over te dragen aan ande sequenties in de consequentie waarmee hij zij n 80 zusjes beschermt tegen h ollandse jongens en bij waar komt dat nou precie s uit voort gevolg de pas afsnijdt voor betere onderw ijskan sen de uitspraak van deze eenvoudige en onge v a n l e r e n v a n e e n v r e e md e taa l schoolde migrant 22 wordt ondersteund en ver n aar leren in ee n vree mde taa l duidelijkt door een ver ontwikkelde turkse stu dente in n ederland n ewin aan het eind van de ga je uit van de audio lexicale methode 24 van serie dub belleven houdt zij een pleidooi voor taalonderwijs dan is alles gebaseerd op de wi zje maatschappelijke aanpassing van anderstaligen hoe wij in taalvormen de inter pretatie van onze maar geen culturele m et dit pleidooi moet zij werkelijkheid weergeven ongeveer bedoelen inde manieren waarop ne er is over het verwerven en leren van een vreem derlanders omgaan met elkaar werken onderwijs de taal zo langzamerhand voldoende bekend om verzorgen en op allerlei manieren de werkdag met te kunnen weten dat verwerven informeel of in elkaar doorbrengen daarin moeten anderstaligen cidenteel leren beter verloopt dan formeel of werkeli jk insiders worden compleet met een ver intentioneel leren de docent zal dus moeten le gaande uiterlijke aanpassing in details die hen ren hoe de leerling ge holpen kan worden bij het tegen de borst stuiten aanpassing aan de maat verwer ven om eventueel in een latere fase het schappelijke werkelijkheid maar daarbuiten in teren beheersen van het moeilijker werk en de re hun eigen tijd moet er keuze mogelijk blijven in gel maat te begeleiden ik vrees dat de docent het gezin en binnen de familie en de kring van daarom regelmatig de klas uit moet de werke lijk landgenoten met eigen tradities op tal van gebie heid in daarbij moet hij leren dat er van alles den waaronder de opvoeding moet de immi wat te maken is grant zichzelf kunnen blijven en niet staan onder voor het kunnen volgen van lessen in het voort de druk van op te geven wat heilig of dierbaar is gezet onderwijs is het bezitten van een grote be er moet ruimte zijn voor de eigen cultuur m aak grijppen schat niet voldoende want actief mee plaats voor outsiders op dat gebied die hun eigen doen is er niet door gegarandeerd een goede identiteit niet kunnen opgeven die zelfs met kennis van andere onderwijstradities waaronder weerzin kunnen ki jken naar wat wij ervan maken ook het leren van nieuwe begrippen uit het ver met elkaar n een zij denken zo wat kunnen zij band waarin ze aangeboden worden 25 begrip anders doen voor moeilijkheden van tweede taalsprekers in d eze tweedel ing in maatschappelijke werkelijk zicht in onze spreek en vaktaal en de nodige tact heid culturele achtergrond zal veel nederlan zullen moeten dienen tot het geleidelijk aan her ders bevreedden slecht bevallen of zelfs tegen de zien van slechte gewoonten in ons onderwijs de borst stuiten en zo n tweedeling botst ook met docent nederlands vervult hier onbedoeld een onze neiging om bij het bes chouwen van kinde katalysatorfunctie men wendt zich nu eenmaal ren in achters tandssituaties mensen met handi tot hem caps en gevallen met psychische stoor nissen inzicht in ongekende facetten van interactie en juist zoveel mogelijk zo niet alles te betrekken communicatie heeft hij nodig om ons taalgebruik bij het stellen van een diagnose omdat elke fac aan te helpen passen aan leerlingen in achter tor van belang kan zijn en alles direct of indirect standssituaties niet alleen anderstali gen die kun bijdraagt tot de wording respectievelijk verwor nen zo beter geholpen

worden te leren in een ding van mensen toch zullen we ons moeten af voor hen vreemde taal aan de hand van de drie vragen in hoeverre onze uitgangspunten bijvoorbeeld letterkunde taalkunde taalvaardigheid beeld terzake van emancipatorisch onderwijs niet geef ik aan welke wensen je kunt formuleren om veel te veel cultuurgebonden zijn voor de aan het bovenstaande enigszins tegemoet te ko buitenstaander spreekt uit emancipatorisch on men derwijs niets anders dan minachting voor de arbeid en uitspraken als die jongen wil nu wel literaire en andere waarden automonteur worden maar daar is hij eigenlijk te een flard van een gesprek op de vl v u 21 ja goed voor moeten een heel vreemde indruk ma nuari 1982 ken op iemand die ondanks extra handicaps wil pulp proberen een goed beroep uit te oefenen h et ge pullup hoezo pullup trek en geruk om iemand hogerop te krijgen er zit nogal wat pulp in die derde spreker se 81 riem althans dat hoor je zo als beoordeling veel vraagstukken voor taalkunde 0 je bedoelt literair gezien pulp taalverwerving nu een aspect van taalkunde zal zeker en wat ik nou wel eens zou willen doen kernpunt moeten worden in een programma dat dat is aan de hand van een vergelijking van ro verder voorziet in een bewustwording van structuur uit die derde spreker serie met onze boe tuur en gebruik van ons lexicon wat er zoal ken komen tot een bepaling van waarden door schuilgaat achter onze syntaxis wat tekstgram welke ontwikkelingen in de literatuur en de literatuur of discourse analysis oplevert in welke al raire smaak hier in nederland zijn we nu zover dan niet grammaticale categorieën denken we dat we de schaarse literatuur uit de derde wereld gezien onze woordkeuze zinsbouw en tekststructuur deels als pulp zien wat is literatuur daar eigen turen wat is onze logica erachter lijkt waar gaat het om wat is daar waardevol wat de geldigheid en bruikbaarheid van bestaande is daar nou goed mooi indrukwekkend grammaticas moeten ter discussie zeker tegen de uitvoering van deze gedachte zou een goed begin achtergrond van de behoefte aan een practical zijn voor een verruiming van de letterkunde als grammar voor sommige leerlingen die echt niet onderdeel van de opleiding tot leraar nederlands anders dan deductief denken te kunnen leren een confrontatie van waarden deductie inductie algoritme heuristiek als leer maar dat is de culturele kant van de zaak in het en ontdekkingsstrategieën wanneer en hoe ver voorafgaande is echter ook de nadruk gelegd op werk je die tot taaltheorieën ad hoc of behoeft cultureel technische kant het is in derde ren die tot een andere kunde allemaal vragen wereldlanden volstrekt niet verwonderlijk als de belangrijkste lijkt mij als het leren van een een universiteitsstudent vertelt op de middelbare vreemde taal toch al een onderzoekskarakter school ooit een boek gelezen te hebben maar heeft bijvoorbeeld in het voortdurend stellen daar de titel niet meer van te weten in veel van van hypothesen hoe kun je als taalbeschouwer die landen ontbreekt een leestrategie zeker zoals daar dan bij aansluiten die zich hier sinds de volksboeken dus al zo n eeuw of vijf geleden ontwikkeld heeft de hele taalvaardigheid sociale en economische context maakt het daar zoveel mogelijk varianten van begeleiding nu nog bijna onmogelijk je in je eentje terug te betrekkelijk nieuwe vakonderdelen hebben vaak trekken en een boek te gaan zitten lezen niet al moeite met de afbakening van eigen terrein som leen passen zulke egotrippers niet in een wij cul mige moedertaalbeheersers worden dan wereldbe tuur maar

ook is er vaak doodgewoon geen stormers toch is en blijft vaardigheidstraining plaats om alleen te zijn gewoon het opstarten en begeleiden van proces dat betekent mijns inziens dat het begrip een eenheid moet worden altijd leg je het accent op procesmatigheid en weet je uitgaande van de waarde die deze tekst van dat die processen ergens bij aan moeten sluiten welke aard ook op dit moment voor mij heeft dan leer je de nodige bescheidenheid bij het for wat betekent deze advertentie wat moet ik met muleren van doelen procesbegeleiding vereist dit briefje wat staat er in deze aankondiging voor grote kennis van zaken omtrent creativiteit en de mij wat staat er van mijn gading in deze krant psychologie daarvan voorwaarden voor indivi hoe kom ik via deze kaart of dit spoorboekje duele en groepstraining momenten van misluk waar ik wezen wil wat heeft er in dit lastige arti king en hoe daarop in te spelen daarnaast de kel precies betrekking op mij waar vind ik meer aard van zoek en oplossingsstrategieen spanning gegevens over gezondheidszorg gezinshulp etc ontspanning en concentratie en tenslotte studie wat is de waarde van dit kort verhaal voor mij vaardigheden en studiebegeleiding die grote ken en zovoort deze willekeurige opsomming geef ik nis van zaken leert je slechts kleine taken te laten als ondersteuning van mijn pleidooi leesvaardig doen en zo geleidelijk te laten werken aan ogen heid als eenheid te leren opbouwen tot literair schijnlijk onhaalbare doelen zinnig werk op elk niveau en niet langer mee te doen met het verhef niveau daar gaat het om geen zoethouderij met fen van een onderscheid zakelijk niet zakelijk infantiliserende invuloefeningen maar ook geen dat alleen geldig is voor een elite in onze samen overdreven pittige bmd27 in de klas gewoon leving havo en hoger ik denk dat we ook in een beroep op wat geen mens niet heeft creativi dat opzicht terug moeten naar af teit maar dan gedoseerd 82 want al zijn anderstaligen gemiddeld veel gemoti verder ze zijn niet zo geduldig als dit papier no ten en litera tu ur na de vele gesprekken over intercultureel onderwijs 16 Amerikaanse projectie standaardtekening met speci met re ne randoe is me niet meer duidelijk welke ficaties voor te ve rv aardigen technische produkten denkbeelden van haar en welke van mij zijn de lezer 17 uit aardrijkskunde methode voor de eerste drie ja zij dit bekend natuurlijk blijf ik verantwoordelijk ren mavo havo en vwo door drs g m cannoo en voor de vormgeving van dit a rt ikel drs j van der eist verslu i js amsterdam 1978 1 leraar op te vatten als functienaam niet als onder tekstboek 1 p 10 wijskundige m a nnetjesputter lees dus voor hij ook 18 voor dit begrip herbert h clark eve v clark zij voor hem ook haar etc de goede verstaander psychology and language an introduction to psy snapt dat het mij om mensen gaat cholingui stics 1977 p 412 2 methode nederlands uit de jaren vijftig en ze s tig 19 ibidem part 5 meanings and thought p 407 e v 3 westerse samenleving daaronder versta ik wat de 20 voorbeeldig acht ik in dit opzicht bewoners in het westeuropese en de noordamerikaanse samenlevin ontwerpteam gemeentelijke dienst volkshuisvesting gen gemeenschappelijk hebben amsterdam 1980 4 normaler frequenter meer verbreid zie ook de bij copy r ight hans paralies c o beeldrecht amsterdam drage van papatya nalbantoglu 21 het thuisland maar dan beperkt tot het platteland 5 zie instructies en voorbeelden in andrea s eppink aldus een informant van hindoestaande afkomst no gl tuurverschi en en communi-

catie problemen bij vember december 1981 nascholingscursus vl vu te hulpverlening aan migranten in nederland samson amsterdam alphen a d rijn brussel 1981 22 gedaan in ama bv okvmasi larim maar deze moet 6 thomas gordon beter omgaan met kinderen leren vpro 1979 80 7 zie stel van der ree rechtdoen aan krompraters in 23 televisie serie uitgezonden door het ikon 1981 terne publikatie vl vu amsterdam te bes tellen 24 de audio lexicale methode draait om begripsvorming door overmaking van f 6 50 op postgiro 4291423 en woordjes leren via een uitgekende luister leesant n v g r lodder prinseneiland 75d amsterdam pak grote aandacht voor het receptieve dus uit 8 carl rogers leren in vrijheid de toorts haarlem spraak en grammatica komen op de laatste plaats 1973 representanten van deze methoden of een variant 9 zie eppink noot 5 ervan zijn in nederland mooijman engels en 10 zie rechtdoen aan krompraters noot 7 hoekstra frans en in belgie leuven nieuwborg 11 reconstructie van een gesprek op een lts in amster nederlands publikaties hierover zijn te verwachten dam na de nlo talendag op de gelderse leergangen nij 12 onder de studenten zijn er heel wat die niets van megen 26 mei 1982 voor een korte maar relevante overdracht of thematische werkvormen moeten bibliografie zie t hoekstra french i n a lower hebben technical school practice and theory in toegepas 13 een compliment door mij eens gemaakt tegen een taalwetenschap in artikelen 11 1981 3 p 290 perfect nederlandssprekende chine se collega tje e v zie ook hanneke de bode in dit nummer wat heb je dat handig opgelost je lijkt wei een 25 dit vormt een der kernpunten uit de audio visuele artiest bleek later de dame in kwestie gekwetst te methode een veelbelovende aanzet tot onderzoek hebben doordat zij met een artiest vergelijken was l evert carolien schouten van parier en het opmaken ook een uitspraak over een grappig klein kind wat van de betekenis van een woord uit de context een enig clowntje kan verkeerd vallen doordat de kwalitatieve analyse in tijdschrift voor taalbeheer vergelijking met een clown een zware belediging in sing jrg 3 p 103 e v zie ook voor verwante pro houdt blemen m c schouten van parieren de verwerving 14 zie hiervoor andreas eppink red kind zijn in twee van een vreemdtalige woordenschat in levende ta culturen jonge marokkaanse en turkse kinderen in len 341 apr 1979 verder carolien schouten van nederland kinderen als beroep van loghum slate parieren factoren die het onthouden van vreemdtarus deventer 1981 lige woorden beïnvloeden in toegepaste taalweten 15 wij culturen zijn die samenlevingen waar in de groep schap in artikelen 11 1981 3 p 227 e v de positie binnen die groep de rol die je in overleg voor praktische raadgevingen zie rechtdoen aan speelt de groeps Moraal en controle en schaamte als krompraters noot 7 je in het openbaar daar niet aan voldoet kernpunten 26 de derde serie romans en verhalen uit afri vormen ka azie en latijns amerika opbrengst voor solidak culturen zijn samenlevingen waarin het individu riteitsfonds voor schrijvers in de derde wereld de persoonlijke ontplooiing het jezelf zijn de eigen novib antwoordnummer 362 2500 wb den verantwoordelijkheid ook ten opzichte van anderen haag tel 070 624081 en schuldgevoelens kernpunten vormen 27 brede maatschappelijke discussie zie voor een betere overzicht eppi nk noot 5 83